

MUUTTOLIIKESYMPOSIUM

Ruissalon kongressihotelli, Turku 20. – 21. 11.1975

ESITELMIEN JA PUHEENVUOROJEN TIIVISTELMÄT

Seutukaavajohtaja arkkitehti Raimo Narjus
SYMPOSIUMIN AVAUS

Ministeri Aarno Strömmer
VALTIOVALLAN TERVEHDYS

Akateemikko Eino Jutikkala
MAASSAMUUTON HISTORIAA

Professori Maurice Allefresde (OECD)
MAASSAMUUTTO EUROOPASSA

Ylijohtaja Aaro Kenttä
MASSAMUUTTO KOTIMAASSA

Professori Juhani Tauriainen
MUUTTOLIIKKEEN YHTEISKUNNALLISET SEURAUKSET

MUUTTAJAN MUOTOKUVA – MUUTTAJAN MOTIIVIT JA VALINNAT

Yht.maist. Ilkka Leveelahti
TALOUDELLISET TEKIJÄT

Fil.maist. Pekka Huuhtanen
SOSIAALISET TEKIJÄT

Apul.professori Lauri Hautamäki
ALUEELLISET TEKIJÄT

YKSIÖ JA ALUEPOLITIikka

Maassamuuton ohjaus
Suunn.siht. Jouko Kajanoja
VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Ylitarkastaja Arto Salmela
SISÄASIAINMINISTERIÖ

Ylijohtaja Timo Relander
VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Toiminnanjoht. Juha Talvitie
SEUTUSUUNNITTELUN KESKUSLIITTO

Apul.os.pääll. Veikko Tattari
SUOMEN KAUPUNKILIITTO

Apul.joht. Eero Koivukoski
SUOMEN KUNNALLISLIITTO

Johtaja Karl-Johan Brunström
FINLANDS SVENSKA KOMMUNFÖRBUND

SIIJOITTAMISEN VAPAUS JA OHJAUS

Ylitarkastaja Hannu Kauppi
TYÖVOIMAMINISTERIÖ

Ylijohtaja Pekka Rekola
KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖ

Tutkija Turo Bergman
SAK

Johtaja Tauno Ranta
STK

YKSILÖN SOPEUTUMINEN MUUTTUVAAN YMPÄRISTÖÖN

ALUSTAJA
Pastori Jouni Apajalahti

Professori Matti Aaltonen
SUUNNITTELIJA

Kirjailija Aku-Kimmo Ripatti
YHTEISKUNTAKRIITIKKO

Professori Elina Haavio-Mannila
SOSIAALIPSYKOLOGI

Erik.tutkija Kauko Aromaa
KRIMINOLOGI

**MASSAMUUTON OHJAUS – MAS–
SAMUUTON OHJAUSTAKO ?**

Puolueiden puheenvuorot:

Suunnittelupääll. Paavo Lipponen
SDP

Ylitarkastaja Hemmi Pääkkönen
SKDL

Kansanedustaja Juhani Tuomaala
KESKUSTAPUOLUE

Valt.tri Vilho A. Koiranen
KANSALLINEN KOKOOMUS

**TIETÄÄKÖ PÄÄTTÄJÄ MITÄ PÄÄT–
TÄÄ – TIETÄÄKÖ MUUTTAJA MIKSI
MUUTTAA ?**

Toiminnanjoht. Jouko Hulkko
YHTEENVETO TIEDON TASOSTA
KÄYDYN KESKUSTELUN POHJALTA

LOPPURAPORTIN YHTEENVETO

Professori Vilho Niitemaa
SYMPOSIUMIN LOPPUSANAT

Seutukaavajohtaja arkkitehti Raimo Narjus
SYMPOSIUMIN AVAUS

Siirtolaisuusinstituutin, joka aloitti toimintansa v. 1974, tarkoituksena on edistää siirtolaisuuteen ja maassamuuttoon liittyvää tutkimus- ja tiedotustoimintaa. Useissa yhteisissä instituutti ja sen jäsenyhteisöt ovat havainneet maamme varsin voimakkaasti kohdanneitten muuttovirtojen ohjauksessa varsin selvää tietämyksen puutetta tai ainakin pintapuolisuutta muuttoliikkeiden syiden tuntemuksessa ja seurausten monipuolisessa arvioinnissa.

Kiinnittäkseen huomiota näihin tiedon puutteellisiin ja niistä seurauksena oleviin mahdollisiin ratkaisuvirheisiin yhteiskunta- ja aluepoliittisessa sekä yksilökohtaisessa päätöksenteossa, päätti instituutin valtuuskunta järjestää maamme tutkijoille, suunnittelijoille ja päätöksentekijöille tarkoitettun valtakunnan sisäistä muuttoliikettä koskevan symposiumin.

Tarkoitusta varten instituutti muodosti symposiumtyöryhmän, johon ovat kuuluneet:

puheenjohtaja arkkitehti Raimo Narjus,
Seutus suunnittelun Keskusliitto
sihteerinä maisteri Sakari Sivula,
Varsinais-Suomen Seutukaavaliitto
jäseninä:
pastori Jouni Apajalahti,
Perheasiain neuvottelukeskus
professori Lauri Hautamäki,
Helsingin yliopisto
maisteri Kari Hietala,
Työvoimaministeriö
tohtori Olavi Koivukangas,
Siirtolaisuusinstituutti
maisteri Aimo Pulkkinen,
Väestöliitto

Symposiumin tarkoituksena on tarkastella muuttoliikettä kokonaisuutena, mutta erityisesti huomio kohdistetaan muuttavaan ihmiseen yksilönä. Mitä tapahtuneet ympäristön ja aluerakenteen muutokset ovat vaikuttaneet hänen henkiseen ja aineelliseen hyvinvointiinsa? Miten hän on sopeutunut tuloalueitten taajentuihin, aikaisemmista yhteyk-

sistä irrallisiin ympäristöihin? Mitä muuttotapahtuma on vaikuttanut lähtöalueen harventuneen ihmisjoukon olosuhteisiin ja tuntemuksiin? Onko yksilö unohtunut aluepoliittisessa ohjauksessa? Onko maassamuuton ohjaus jäänyt työvoiman maassamuutto-ohjaukseksi vain ovatko muuttajatkin ohjautuneet kuin ajopuu kohti ruuhka-Suomen-lieneekö se sitten Helsingissä vai Oulussa -kuviteltua hyvinvointia.

Symposiumin teemojen kysymyssarja on laaja ulottuen historian ja Euroopan näkökulmista aluepolitiikan ja sijainninhjauksen kautta muuttajan muotokuvan hahmoitteluun, hänen motiivinsa, valintojensa ja sopeutumisensa pohdintaan.

Symposiumin tarkoituksena ei ole antaa valmista vastausta kysymyksiin. Sen tarkoitus on saavutettu mikäli se on herättänyt päätäjät ja päätöksenteon valmistelijat havaitsemaan, että aluerakenteen muutosprosessin ohjaus vaatii vielä paljon syventävää tietoa, jotta se koituisi tapahtumaan osallistuvan ihmisen itsensä, hänen sekä henkisen että aineellisen hyvinvointinsa parhaaksi.

Näissä merkeissä lausun valtiovallan ja julkisen sanan edustajat sekä kaikki symposiumiin osallistujat tervetulleiksi tänne Ruisaloon. Toivon, että symposiumista muodostuu merkittävä puheenvuoro maamme muuttoliikettä koskevalle tutkimukselle, suunnittelulle ja päätöksenteolle.

Ministeri Aarno Strömmer
VALTIOVALLAN TERVEHDYS

Väestön määrään ja rakenteeseen vaikuttavat tekijät, syntyvyys, kuolleisuus, maassamuutto ja siirtolaisuus ovat kaikki Suomen parin viime vuosikymmenen väestönkehityksessä herättäneet huomiota poikkeuksellisilla piirteillään. Syntyvyyden aleneminen on ollut eräs maailman jyrkimpiä, miesten kuolleisuudessa tavoittelemme Euroopan kärkitiloja, maasta pois suuntautuva siirtolaisuus on sekin maamme kehitysasteen huomioon ottaen

ollut poikkeuksellisen voimakasta ja myös maassamuutto erityisesti 1960-luvulla on ollut huomattavan vilkasta. Kun yleisesti hyväksyttynä pyrkimyksenä on tasaisen ja hallitun väestönkehityksen aikaansaaminen, ei väestö- ja yhteiskuntapolitiikallamme siten ole ainakaan ollut haasteista puutetta. Hallitsematon muuttoliike ja sitä aiheuttava kaupungistuminen ei ole toki vain meitä suomalaisia koskettava ongelma. Päinvastoin sitä tulevaisuudessa jouduttaneen entistä enemmän pohtimaan nimenomaan kansainvälisenä kysymyksenä. Jo viime vuonna Bukarestissa pidetty maailman väestökongressi kiinnitti voimakkaasti huomiota tähän ilmiöön ja sille useimmissa maissa luonteenomaisiin moniin haittatekijöihin. Konferenssissa hyväksytty maailman väestöpoliittinen toimintaohjelma sisältää joukon suosituksia ja periaatteita tasapainoiseen alueelliseen kehitykseen pyrkimiseksi. Ohjelma painottaa mm. maaseutualueiden kehittämisen tärkeyttä ja asettaa tavoitteeksi myös pienten ja keskikokoisten kaupunkien verkoston kehittämisen, jotta helpotettaisiin suurien kaupunkien kohdistuvaa muuttopainetta samalla kun yhä tarjottaisiin vaihtoehto maaseutualueille. Ensi vuonna järjestetään puolestaan Vancouverissa Kanadassa kaupungistumiseen ja kaupunkisuunnitteluun liittyviä ongelmia käsittelevä kansainvälinen konferenssi, josta kaavailaan YK:n tähänastisen historian laajinta kokousta. Sen taustalla on ollut kasvava huolestuneisuus siitä, että elämä varsinkin monilla suurkaupunkialueilla tulee sietämättömäksi, ellei jatkuvaa joukkomuuttoa niihin pystytä pitkän aikavälin suunnittelulla hoitamaan.

Aluepolitiikka, jota voitaneen pitää tärkeimpänä keinona alueellisessa väestönkehityksessä ilmenevien tasapainottomuuksien korjaamiseen, on meillä vielä suhteellisen uusi käsite. Näin ollen on myös ymmärrettävää, että sen tavoitteissa ja ennen muuta keinoissa on ollut selkiintymättömyyttä eikä se ole pystynyt vastaamaan kaikkia siihen kiinnitettyjä odotuksia. Harjoitetun aluepolitiikan

merkitystä ei silti myöskään voida kieltää. Väestönkehityksen hallitsemattomuus ilman aluepoliittisia tukitoimenpiteitä olisi mitä todennäköisemmin ilmennyt vieläkin rajumpana kuin nyt on tapahtunut.

Kehitettäessä ja tehostettaessa aluepoliittista suunnittelutyötä on tarpeen lisätä valtion keskushallinnon eri tahoilla tapahtuvan suunnittelun koordinointia. Tässä yhteydessä on aihetta todeta, että nykyisin minkään viranomaisen tehtäviin ei kuulu koordinoitua väestön määrää ja rakennetta koskeva tavoitteiden määrittely tai yleensä aktiivisen väestöpolitiikan hoitaminen, mitä jo maailman väestöpoliittisen toimintaohjelman suositustenkin valossa on pidettävä suurena puutteena.

Useat valtionviranomaiset tarvitsevat työssään arvioita tulevasta alueellisesta väestönkehityksestä. Esim. asuntolainojen jaon valmistelussa samoin kuin koulutuspaikkojen ja sosiaali- ja terveystalouden suunnittelussa kunnittaiset väestö- ja työpaikkasuunnitteet ovat välttämättömiä. Koska väestö- ja työpaikkasuunnitteissa on kysymys poliittisesta tavoitteenasettelusta on kysymys poliittisesta tavoitteenasettelusta eikä pelkästään menneen kehityksen pohjalta laadituista ennusteista, on tärkeää, että niiden lääneittäinen vahvistaminen voidaan, kuten on suunniteltu, vuosittain tehdä valtioneuvostotasolla. (Ensimmäinen ao päätös tehtiin 20.11.1975) Symposiumin ohjelman mukaan muuttoliiketyösuunnittelusta tarkastellaan täällä nimenomaan muuttavan ihmisen kannalta. Tämän näkökulman pitäisi luonnollisesti olla etualalla myös julkisen vallan toimissa ja suunnitelmissa. Jos kohta lieneekin mahdotonta päästä täydellisyyteen erilaisissa elämäntilanteissa elävien ja erilaisiin tavoitteisiin pyrkivien ihmisten huomioon ottamisessa, niin epäilemättä onnettominta olisi lakata edes pyrkimästäkään siihen.

Esittäessäni valtiovalan tervehdyksen toivottan parhaita menestyksiä työllenne tämän symposiumin aikana.

TAUSTATietoja

Akateemikko Eino Jutikkala
MAASSAMUUTON HISTORIAA

Akateemikko Eino Jutikkala huomautti esitelmässään, että useimpien sekä menneen että nykyajan muuttoliikettä käsittelevien tutkimusten kohteena on lähde pohjasta johtuen ainoastaan kuntien välinen muuttoliike, jota vastoin vain poikkeuksellisesti on voitu käsitellä varsin vilkasta ja Suomessa usein pitkät etäisyydetkin ylittävää kunnansisäistä muuttoliikettä. Pinttynyt käsitys esiteollisen yhteiskunnan liikkumattomuudesta ei uusimpien tutkimusten valossa pidä lainkaan paikkaansa. Päinvastoin maatalouden palkollisväestöä voi tuona aikana luonnehtia miltei nomadiseksi, ja ajoittain isäntäväenkin vaihtuminen taloissa oli nopeampaa. Suomessa liikkuminen lienee lisääntynyt 1700-luvun jälkipuoliskolla ja vähentynyt 1800-luvulla. Kuten kaikki historia, liikkuvuudenkin historia on aaltoliikettä eikä suoraviivaista kehitystä yhteen suuntaan. Sekä esiteollisessa että teollistuvassa yhteiskunnassa liikkuvuuden vuotuisvaihtelut määräytyvät veto-tekijästä, mutta eri maaseutualueiden pitkinä ajanjaksoina kärsimät muuttotappiot työntö-tekijöistä.

Prof. Maurice Allefresde(OECD)
MAASSAMUUTTO EUROOPASSA

Professori Allefresden Euroopan sisäisten muuttoliikkeiden kritiikki ei ollut puolustuspuhe immobilisaation eikä ehdottoman menneisyyteen paluun puolesta. Hän myöntää, että nykyinen maailma ei ole realiteetti, joka pitäisi jähmettää, ja arvelee, että työläisten siirtymät heidän omassa maassaan jatkuvat vielä tulevaisuudessakin.

Allefresde toivoo, että sisäiset muuttoliikkeet saavat toisia muotoja, johtuvat toisista syistä ja aiheuttavat toisia vaikutuksia kuin ne, joita Euroopassa on ilmennyt.

Suuri edistysaskel otettaisiin sinä päivänä, jolloin muuttoliikkeet, jotka massiivinen, tuhoava, traumatisoiva taloudellinen kasvu on herättänyt, korvattaisiin kehitysmuuttoliikkeillä, jotka on demokraattisesti ohjelmoitu ja jotka pakostakin olisivat pienempiä, koska niiden päällimmäisenä huolenaiheena olisi parantaa työolosuhteita ja ihmisten elämää seuduilla, joilla he elävät.

Professori Allefresden mielestä edessämme on nyt toteutettavan mallin määrittely, koska ne tavoitteet, joita haluamme saavuttaa eivät sovi nykytilanteeseen. Onnistuaksemme siinä tietyt vanhat tasapainoratkaisut, jotka nykyiset tuotantosysteemit ovat tuhonneet, täytyy asettaa entiseen arvoonsa. Pystyäksemme harkitsemaan menneisyyttä ja tulevaisuutta yhdessä, meidän täytyy sovittaa yhteen nämä kaksi vaatimusta, joiden meidän haluttaisiin uskovan sulkevan pois toinen toisensa. On aika, toisin sanoen, "palata takaisin eteenpäin".

Ylijoht. Aaro Kenttä
MAASSAMUUTTO KOTIMAASSA

1970-luvulla muuttoliike kohosi tuntuvasti. V. 1974 kunnasta toiseen muutti lähes 280 000 henkeä eli joka 20. kansalainen vaihtoi kotikuntaansa.

Muun Etelä-Suomen kuin Uudenmaan asema vastaanottavana puolena on vahvistunut viime aikoina. Tilastokeskuksen ennusteen olettama muuttoliike merkitsisi tuntuvaa siirtymää kehitysalueiden maaseudulta Uudellemaalle ja Etelä-Suomen kaupunkeihin. Ennuste toteutuu vain, jos muuttoliike kehitysalueiden supistuu kovasti nykyisestään.

Maassamuuttaneet ovat selvästi paremmin koulutettuja kuin koko väestö ja vielä selvemmin paremmin koulutettuja kuin Pohjoismaihin muuttaneet.

Maassamuuttaneista oli huomattavasti useampi kaupan ja palveluelinkeinojen palveluksessa kuin koko väestöstä. Maa- ja metsätalouden osuus oli puolestaan muuttajilla vain puolet siitä mitä koko väestöllä.

Professori Juhani Tauriainen
MUUTTOLIIKKEEN YHTEISKUN-
NALLISET SEURAUKSET

Onko muuttoliikkeen tuloalueiden palveluvarustuksen kehittäminen hukkaanheitettyä kustannusta, kun vastaavia palveluvarustuksia oli jo lähtöalueilla käytettävissä? ?

Onko väestökasautumien synty eteläiseen Suomeen jo sillä rajalla, jolla pitäisi pysähtyä kasvavien ruuhkautumiskustannusten eliminoimiseksi? ?

Lähtö- ja tuloalueiden taloudelliset kehittyneisyserot ovat suurentuneet eikä haja-asutusalueiden autioitumisprosessi päättynyt, vaikka etelän ja pohjoisen välinen muuttovirta kuivuisikin. Taloudellisesti vahvistuneiden väestönkasvualueiden kehityspiirteet ovat toisenlaisia, mutta niidenkin kasvuun sisältyy kipuja.

Vastauksetta jää kysymys, onko lähtöalueiden sosiaalisen organisaatorakenteen muutos heikentänyt paikallisen väestön mahdollisuuksia osallistua, saada tyydytystä kanssakäymisestä ja turvautua tuttuihin sosiaalisiin verkostoihin. Yhtä vähän tunnetaan sitä, onko tuloalueiden sosiaalisen rakenteen differentioituminen vaikuttanut alkuperäisen väestön ja sinne muuttaneiden sosiaaliseen hyvinvointiin. Tuntuu kuitenkin siltä, että muuttoliikkeeseen kytkeytyvät vaikutukset voitaisiin varustaa miinus-merkillä.

Kulttuurimiljöön taantuminen näivettää henkisen kasvun mahdollisuuksia, vaikka kenties juuri sen varassa elämisen laadullinen kohentaminen voisi tapahtua. Yhtä todennäköistä on ongelmaryhmien esiintymisen tuloalueilla, vaikka niiden olemassaolo helposti peittyä taloudellisen keskiarvotarkastelun huppuun ja taloudellisen edistyksen ulkoihin tunnusmerkkeihin.

MUUTTAJAN MUOTOKUVA – MUUTTAJAN MOTIIVIT JA VALINNAT

Yht.maisteri Ilkka Leveelahti
TALOUDELLISET TEKIJÄT

Taloudellisten tekijöiden vaikutusta muuttopäätökseen voidaan käsitellä yksilön kannalta investointipäätöksenä, jossa hänen on otettava huomioon muutosta aiheutuvat tuotot ja kustannukset sekä tehtävä valintansa näiden tietojen pohjalta.

Tulokset tukevat väitteitä, että muuttovoittoa saavat kunnat, joissa on keskimääräistä korkeampi tulotaso, pienempi työttömyysaste, korkeampi ammatissa toimiva väestön osuus, korkeampi teollisuusaste, paremmat palvelujensaantimahdollisuudet ja alhaisempi äyrinhinta.

Kunnasta muuttoon olivat merkitsevät korrelaatiot työttömyydellä, palveluelinkeinon ja maatalousväestön osuudella.

Fil.maisteri Pekka Huuhtanen
SOSIAALISET TEKIJÄT

Muuttajat valikoituvat muusta väestöstä ja yhtenä valikoitumisen mekanismina on miten henkilöt kykenevät ylittämään muuton suorittamisen esteet (taloudelliset, koulutukselliset, ammattitaitovaatimukset jne). Suomessa tehdyt tutkimukset ovat sangen yhtäpitävästi osoittaneet, että valikoitumista tapahtuu ainakin seuraavien tekijöiden suhteen: ikä, sukupuoli (naiset enemmän), koulutus (koulutusta runsaasti hankkineet enemmän), ammatti (yhteiskunnallisissa, humanistisissa ammateissa toimivat eniten) ja elinkeino (palvelusten ja kaupan piirissä työskentelevät eniten).

Nuorten muuttoa etelään ei suinkaan voi kuvata yksinkertaistaen maaltamuutoksi: enemmistö 15–24-vuotiaista on lähtöisin kaupungeista ja kauppaloista. Se ei myöskään ole yksiviivaisesti tulkittavissa elinkeinorakenteen muutoksen synnyttämäksi hakeutumi-

seksi uusiin ammatteihin ja tehtäviin: muuttajissa on niin ammatillista koulutusta ja työkokemusta jo saaneita omalla alallaan eteenpäin pyrkiviä kuin ammatin vaihtajia ja ensi kertaa työelämään astuviakin. Omia ryhmiään ovat opiskelemaan tulevat nuoret ja avio puolison mukana muuttavat perheenäidit. Ei siis ole olemassa yhtenäistä muuttajan muotokuvaa, vaan useita taloudellisten, sosiaalisten ja psykologisten seikkojen perusteella erotettavissa olevia ihmisryhmiä.

Koko väestön olosuhteita ajatellen kaikkein epäedullisimmassa asemassa lienevät sittenkin ne, jotka jäävät paikoilleen väestönkatualueilla, ovathan he usein ikääntyneitä, ilman kunnollista ammatillista koulutusta ja vaille mahdollisuuksia parantaa taloudellista tilanettaan, ellei pysyviä työpaikkoja pystytä perustamaan heidän asuinseudulleen.

Uudellemaalle tulleista nuorista (Huuhtanen 1975) 25 % sanoi muuttaneensa paremman työpaikan tai palkan toivossa, 18 % työttömyyden tai sen uhkan vuoksi sekä 13 % omaa ammattitaitoa ja työkokemusta kehittääkseen tai päästäkseen ammattiuuralla eteenpäin.

Miksi ihmiset muuttavat ?

Puutteen pakottamana parempien olosuhteiden tai tarpeiden tyydytysmahdollisuuksien hakemisena.

Maassamuuttoon vaikutettaessa on keskeinen kysymys muuttamisen sosiaalisesti turvatun luonteen lisääminen. Sopivan työpaikan ja tyydyttävän asunnon tarjoaminen - johon nykyisin jo usein pystytään - ei yksin riitä. Ihmisten elämisen laadun parantaminen edellyttää hänen tarpeidensa, myös sosiaalisten, huomioonottoa vastuullisemmin kuin tähän saakka.

Apul.professori Lauri Hautamäki ALUEELLISET TEKIJÄT

Yksilön vaatimukset tulevan asuinpaikan suhteen ovat ilmeisesti johdettavissa yksilön omasta kokemustaustasta. Yksilö arvostaa usein sellaisia olosuhteita, jotka muistuttavat hänen entistä asuinpaikkaansa. Tämä johtuu ennen kaikkea tottumuksesta mutta myös yleisestä tavasta turvautua varmaan ja koettuun vaihtoehtoon.

Monilla muuttajilla on kuitenkin useita vaihtoehtoja harkittavanaan. Tarkka vertailu näiden kesken jää useimmiten tekemättä, koska yksilöllillä on harvoin riittävästi ja yhtä paljon tietoa kaikista vaihtoehdoista vertailun tekemiseksi. Täsmällisen vertailun tekeminen on yleensäkin vaikeaa, koska yksilöllinen päätöksenteko ei käyttydy loogisten rationaalisten sääntöjen mukaan.

Uuden asuinpaikan valintaan vaikuttavia tekijöitä on monissa tutkimuksissa analysoitu. Luettelomaisesti voidaan todeta seuraavien tekijöiden vaikuttavan muuttokohteen valintaan:

1. Etäisyystekijä
2. Paikkakunnan tuttuus
3. Halutun työpaikan saanti ja hyvät ammatilliset eteenpäin pääsymahdollisuudet
4. Yhdyskunnan ja sen ympäristön fyysinen puoleensavetävyys
5. Yhdyskunnan palveluvarustus
6. Yhdyskunnan sosiaalinen rakenne ja status
7. Muiden vaihtoehtojen puute

Monissa tutkimuksissa on etäisyyden katsottu olevan tärkein selittäjä. Useiden tutkimusten mukaan etäisyys selittää muuttovirroista noin 90 %.

Yleisenä piirteenä asuinpreferenssejä koskevista tutkimuksista voidaan todeta, että ihmisellä on taipumus pitää omaa kotiseutuaan miellyttävimpänä alueena ja miellyttävyys laskee etäisyyden kasvaessa.

YKSILÖ JA ALUEPOLITIikka

Suunn.siht. Jouko Kajanoja (VNK)
MAASSAMUUTON OHJAUS

Maassamuuton suunta ja määrä lienee aina ollut enemmän tai vähemmän yllätys viranomaisille hallinnon kaikilla tasoilla.

Minkäänlaisesta suunnitelmallisuudesta ei siis muuttoliikkeen yhteydessä voida puhua. Suunnitelmallinen kehitys ei yllätä - ei ainakaan niin perusteellisesti kuin muuttoliike Suomessa.

1. Aluetuet

Noin kolmannes kehitysalueiden teollisuuden nettokasvusta johtuu valtion aluetuesta. Kehitysalueuuttoinvestoinneista on joinakin vuosina suuntautunut lähes puolet paperiteollisuuteen. Nämä investoinnit eivät lisänneet työpaikkoja kehitysalueilla, koska niistä suuntautui suuri osa rationalisointiin. Selvitysten mukaan aluetuet eivät ole sanottavasti kyenneet ohjaamaan tuotantolaitosten siirtymistä kehitysalueille.

Jokseenkin varmasti voidaan väittää, että valtion aluetuet nostavat kehitysalueiden osuutta koko maan tuotannollisista investoinneista ja niiden yhteydessä syntyvistä työpaikoista.

2. Hajasijoitus

Hajasijoituskomitean esittämän ehdotuksen toteuttaminen (4000 tp) tapahtunee vain vaatimattomammassa mittakaavassa ja huomattavasti hitaammin kuin hajasijoituskomitea ehdotti. Siten vuotuinen vaikutus muuttoliikkeeseen jäänee murto-osaan siitä, mitä edellä esitettiin.

3. Valtion yritykset

Suuruusluokaltaan valtion yritysten vaikutus ei ole ollut kovin merkittävä.

4. Sijainnin ohjaus

5. Rajoittavat toimenpiteet

Yritysten sijoittumisen ohjaamiseen pyrkivistä pysyvistä lupa- tai veromenettelystä ei Suomessa ole kokemuksia.

6. Julkisen palvelun sijoittuminen

Julkisen palvelun sijoittamistoimenpiteitä ei kuitenkaan ole käytetty määrätietoisesti ja yhdensuuntaisesti alueellisen kehityksen ohjaamisessa.

Viime kädessä vaikutussuhde on joka tapauksessa se, että julkiset palvelut sopeutetaan alueiden väliseen tuotannolliseen kehitykseen.

7. Muuttoavustukset

Muuttoliikeavustuksilla ei liene ollut mainittavaa vaikutusta muuttoliikkeeseen.

Yleisellä talouspolitiikalla on keskeinen asema maassamuuton ohjauksessa. Jos halutaan oleellisesti tasapainoittaa työvoiman alueellista kysyntää ja tarjontaa, jos halutaan oleellisesti tasapainoittaa muuttoliikettä, on talouspolitiikan suuntauduttava korkean työllisyyden turvaamiseen ja kansakunnan työvoimavarojen mahdollisimman tarkkaan hyväksikäyttöön.

Ylitark. Arto Salmela

SISÄASIAINMINISTERIÖ

Aluepolitiikassa tapahtui 1960-luvun seurauksena aiheellisesti ratkaiseva muutos.

Uuden politiikan tulokset ovat loistavia, parempia kuin juuri kukaan oli osannut odottaakaan. Tätä eivät tietäjät ole pyrkineetkään kansalle ja päätöksentekijöille kertoamaan.

Vaihtoehtomalli, jossa minkään paikkakunnan väkiluku ei laskisi eikä kasvaisi. Kehitys olisi toisaalta paikallaanpysähtyvänä äärikonservatiivista ja vaatisi toisaalta toteutuakseen täysin sosialistisen yhteiskuntajärjestelmän. Ehkäpä meillä on mikropuolueidenkin ulkopuolella tällaisen mahdollottoman vaihtoehdon kannattajia.

Ihminen kaipaa turvallisuutta. Rajut yhteiskunnalliset muutokset saavat aina aikaan ongelmia, myös muuttoliike. Vaikeammassa asemassa on muuttaja itse. Hän joutuu uuteen työ- ja asuinympäristöön, minkä ohella hänen sosiaaliset siteensä katkeavat ja hän joutuu ehkä kokonaan luopumaan vanhoista

tavoistaan ja harrastuksistaan. Uuden tulokkaan hyväksi ei valtio ole tehnyt paljoakaan ja kunnankin mielenkiinto kohdistuu usein voittopuolisesti vanhoihin veronmaksajiin, kun hekään eivät ole saaneet kohtuullisia toiveitaan toteutettua. Ymmärrettävästi kaikki maassamuuttajat eivät kestä tällaisen tilanteen painetta.

Muuttoliikkeen syyksi on Suomessakin pantu paljon sellaista, joka johtuu elintason noususta ja muusta yhteiskunnallisesta kehityksestä.

Muuttoliikkeen suunta lienee riippuvainen sekä elinkeinoelämän tarpeista että ihmisten ympäristötavoitteista. Etelä-Suomi on lämpimämpi kuin Pohjois-Suomi. Esimerkiksi Rovaniemellä on "kunnon kesä" (vuorokauden keskilämpötila ylittää 15 astetta) vuodessa keskimäärin vain vajaat 20 päivää, mutta Lappeenrannassa lähes 65 päivää. Toisaalta myös monet yksityistä ihmistä koskevat kustannustekijät puoltavat etelää. Lämmitysmenot ovat Rovaniemellä 30 % korkeammat kuin Lappeenrannassa.

Keskitettyssä mallissa pääosa ihmisistä joutuu ainakin pääosan vuodesta asumaan alueilla, jotka ovat meille epäterveellisiä. Keskitetty malli merkitsee alueellista eriarvoisuutta tämän tärkeän tekijän osalta.

Taloudellisen tilanteemme kaikki tiedämme. Syynä väitetään olevan liian suuret ja tehottomat investoinnit. 1970-luvulla lisääntyivät investoinnit nimenomaan kehitysalueilla.

Kukaan ei ole kuitenkaan väittänyt, että kehitysaluepolitiikalla ja taloudellisella umpikujallamme olisi jotain yhteyttä. Enkä minäkään.

Ylijoht. Timo Relander

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Työvoimaministeriön tekemän tutkimuksen mukaan maastamuutto aiheutuu lähinnä työttömyydestä tai sen uhasta, kun taas maassamuuttoon vaikuttavat merkittävästi myös muut syyt, kuten paremmat ansiomahdollisuudet, opiskelu tai avioliitto.

Aluepolitiikassa on kuitenkin otettava huomioon tietyt realiteetit. Meillä ei pienenä valtiona ole varaa ja mahdollisuuksia kehittää jokaista kehitysalueen kuntaa ja haja-asutusta, vaan on tyydyttävä elinkelpoisimpien alueiden elinkeinorakenteen määrätietoiseen monipuolistamiseen.

Aluepolitiikan eräänä toiminta-ajatuksena tulisi olla muuttoliikkeen suosiminen siinä mielessä, että se tapahtuisi lähelle kotiseutua ja tuttua elinympäristöä. Tällöin kyetään varmasti lieventämään yhteiskunnan nopeiden rakennemuutosten yleensä aiheuttamia saastumis-, ruuhkautumis-, mielenterveys- ja rikollisuusongelmia.

On sellaisia toimialoja, jotka pitkänkin päälle toimivat vain Etelä-Suomessa ja joiden työvoiman kysyntä ylittää alueen työvoiman tarjonnan. Tällaisten alojen toiminnan ja kehittymisen turvaamiseksi lienee järkevää suosia myös suuralueelta toiselle tapahtuvaa muuttoliikettä.

Muuttamisessa ei ole enää pelkästään kysymys rahasta, vaan enenevässä määrin myös viihtyvyydestä. Viihtyvyystarpeiden korostuminen hidastaneekin tulevaisuudessa tutusta ympäristöstä vieraaseen ympäristöön tapahtuvaa muuttoliikettä.

Kehitysalueet ovat nykyään karkea ohjaustoimenpide, kuten Kajanoja esittää. En kuitenkaan näe mitään estettä sille, etteikö niitä voitaisi hienosäätää.

Lähivuodet tulevat maassamme olemaan aiempaa hitaamman kasvun aikaa, mutteivät silti elintason alenemisen vuosia. Siten en uskokaan, että tulevina vuosina muuttoliike ulkomaille ja Etelä-Suomeen lisääntyisi läheskään samassa mittakaavassa kuin 1960-luvun lopussa. Tästä huolimatta on tärkeätä, ettei aluepolitiikassa keskitytä pelkästään tehostamaan keinoja, joilla ulkomaille ja Etelä-Suomeen tapahtuva muuttoliike saadaan vähenemään.

Toiminnanjoht. Juha Talvitie
SEUTUSUUNNITTELUN KESKUS-
LIITTO

Seutusuunnittelun osalta on erotettavissa viisi keskeistä päämäärää, jotka luettelon omaisesti ovat seuraavat:

- Seutusuunnittelun tulee toimia yhteistyössä eri tasoilla toimivien päätöksentekuelinten kanssa
- Seutusuunnittelun tulee turvata ja luoda mahdollisimman monipuoliset ja hyvät toimintaedellytykset seudulle
- Alueellinen eriarvoisuus on minimoitava
- Seudun kehitys on sovitettava mahdollisimman hyvin luonnon- ja kulttuuriympäristöön ja
- Seutusuunnittelulla on pyrittävä taloudellisuuteen.

Seutusuunnittelutyössä ratkaisuja ei tulla perustamaan yksistään aluepoliittisiin perusteisiin, vaan saman aikaisesti otetaan huomioon eri yhdyskuntien toimivuuskysymykset, ympäristöpoliittiset näkökannat, taloudelliset tekijät jne.

Seutukaavaliitot ovat ensimmäisinä suunniteluveranomaisina asettaneet väestön kehitykselle tavoitearvioita oman suunnittelunsa pohjaksi. Tätä ennen suunnitelmat perustettiin ns. menneen kehityksen varaan pohjautuvien väestöennusteiden mukaisiin arvioihin.

Seutusuunnittelun keskusliitto katsoo, että maamme tarkoituksenmukaisen alueellisen kehityksen turvaamiseksi on kiireesti ryhdyttävä seuraaviin toimenpiteisiin:

1. Aluepolitiikka on laajennettava kosemaan koko maata ja kaikkia sen alueita
2. Aluepolitiikan tavoitteet on määritettävä selkeästi
3. Tavoitteiden toteuttamiseksi on laadittava sekä keskushallinnon että väliasteen tasolla alueelliset kehittämissuunnitelmat

4. Aluepolitiikan suunnittelua ja toteuttamista varten on maamme valtakunnallisen suunnittelun uudelleen organisointi järjestettävä ja samalla huolehdittava toimivan yhteistyön luomisesta tämän suunnitteluelimen, eri ministeriöiden, keskusvirastojen, väliportaan suunnitteluelinten, kuntien sekä elinkeinoelämän kesken
5. Kunnes väliportaanhallinnon uudelleen järjestely on toteutettu nykyistä tehokkaammin ja laajemmin käytetty hyväksi aluepoliittisessa suunnittelu- ja kehittämistyössä.

Seutukaavaliittojen kannalta olisi luonnollisesti tärkeätä, että laadittavilla alueellisilla kehittämissuunnitelmilla osaltaan pyrittäisiin edesauttamaan jo laadittujen seutukaavallisten suunnitelmien toteuttamista.

Seutukaavaliittojen työssä keskeisintä päätösvaltaa käyttävät liittovaltuustot ja liittohallitukset. Kansanvaltaisten toimintaperiaatteiden mukaisesti on lähdettävä siitä, että yksilöiden odotukset ja toivomukset heijastuvat luottamusmiesten kannanotoissa.

Seutukaavaliittojen liittovaltuustojen osalle lankeaakin varsin suuri vastuu nimenomaan yksilöiden mielipiteen esille tuomisessa.

Apul.os.pääll. Veikko Tattari
SUOMEN KAUPUNKILIITTO

”Kehitysalueiden väestön toimeentulomahdollisuuksien parantamiseksi ja todellisen vastapainon luomiseksi maastamuutolle ja väestön liialliselle keskittymiselle ruuhka-alueille on aluepoliittisia toimenpiteitä tehostettava voimistamalla eri puolilla maata olevia kasvukeskuksia riittävin taloudellisin tukitoimin, hajakeskittämällä hallintoa ja kulttuuripalveluksia sekä ohjaamalla työpaikkojen sijaintia”.

Maassa tapahtuvasta muuttoliikkeestä ovat kaupungit ja kauppalat saaneet valtaosan. Tämä on kieltämättä aiheuttanut eräissä tapauksissa vastaanottavalle kaupungille melkoisia vaikeuksia.

Pääkaupunkiseudun vastaanottokyvyn ja -halun vähetessä ja kehitysaluetukien alkaessa "purra", voidaan kysyä, tarvitaanko enää sen jälkeen uusia toimenpiteitä muuttoliikkeen ohjaamiseksi.

Tulisi pyrkiä siihen, että ohjailulla varmistetaan koko kansantalouden kannalta tärkeiden hankkeiden toteuttamismahdollisuudet sijaitsivat ne missä tahansa osassa maata. Tämä edellyttää ohjaavien menettelyjen, neuvonnan, lupien, yms. soveltamista koko maahan, eikä vain ns. kehitysalueiden ulkopuolisille alueille.

Kaupunkien ja kauppaloiden osuus asuntotuotantomäärärahoista on laskenut: samaan aikaan niiden väestöosuus on noussut. Asuntotuotanto onkin monilla paikkakunnilla muodostunut kehityksen pullonkaulaksi.

Päinvastoin kuin alustaja väitti, monet teollisuuden alat ja perustyöpaikan luonteiset palvelut antavat suuren merkityksen sijoittamispäätöksiä tehdessään myös paikkakunnan palveluvarustukselle.

Apul.joht. Eero Koivukoski

SUOMEN KUNNALLISLIITTO:

Muuttoliikkeen vaikutukset kunnalliseen toimintaan ovat merkittäviä ja, mitä on syytä korostaa, kunnittain vaihtelevia.

Kunnasta toiseen muuttaneelle joudutaan rakentamaan kunnallinen (ja muukin) palveluvarustus uudessa kunnassa, kun taas entisessä kunnassa vastaava palveluvarustus jää "tyhjäkäynnille", jollei sille tule käyttäjä.

Kuntien kannalta on tärkeää, että yleiset talouspoliittiset ja muut toimenpiteet kohdistuvat kuntiin mahdollisimman tasapuolisesti, t.s. joihinkin kuntiin kohdistuvaa syrjintää ei saa harjoittaa. Syrjintää syntyy, jos ryhdytään harjoittamaan esim. sellaista kasvukeskuspolitiikkaa, josta viime vuosina on keskusteltu.

Tehokkaan aluepolitiikan edellytyksenä on, että alueellisella ja paikallisella tasolla on

mahdollisuuksia tuoda riittävästi esiin alueen käsitykset ja myös päättää asioista. Tätä varten tulee olla itsehallintoon perustuva paikallis- ja aluehallinto-organisaatio. Nykyinen väliportaanhallinto kaipaa uudistuksia, ei kuitenkaan sellaisia, joissa hallinto tulee kaikilta osin valtiolliseksi. Valtiollistettu hallinto siirtää päätösvallan "kentän väeltä" valtion keskushallinnolle.

Sijainninhjaustoimenpiteet eivät voi yhteiskunnassamme tulla kysymykseen muulloin kuin erityistapauksissa. Tällainen erityistapaus on ruuhka-alueiden kasvun hidastamiseen liittyvä sijainninrajoitus.

Johtaja Karl Johan Brunström

FINLANDS SVENSKA KOMMUN-
FÖRBUND:

Vaikka perustuslain turvaama oikeus vapaasti valita asuinpaikka tuntuu meistä itsestään selvältä on kuitenkin mielestäni syytä palauttaa se mieliin ja ottaa se lähtökohdaksi tarkastelulle.

Yksilön ja hänen perheensä kannalta oleellista asuinpaikan valinnalle on työpaikan ja asunnon saanti. Viihtyvyystekijät, joihin luennon muut elämisen laatuun vaikuttavat asiat, ovat hyvin tärkeät valintatilanteessa, mutta ne ovat keskenään eri tärkeysjärjestyksessä eri yksilöiden näkökulmasta. Ei liene kuitenkaan kovin kaukana totuudesta jos oletetaan, että suurin osa suomalaisista haluaa asua omassa maassaan, omassa maakunnassaan ja omalla kotiseudullaan.

Toisen maailmansodan jälkeen 450.000 henkilöä on muuttanut Suomesta ulkomaille lähinnä Ruotsiin ja näistä noin 150.000 on palannut kotimaahan. Sen lisäksi maassamuutto on Suomessa ollut erittäin suuri, niin että 1960-luvulla noin 200.000 henkilöä vuodessa on vaihtanut asuinpaikkakuntaa. Suuri osasta on merkinnyt siirtymistä Kehitys-Suomesta Teollisuus-Suomeen. Yksilön kannalta katsottuna hänen juridinen oikeutensa sijoittua vapaasti mille paikkakunnalle tahansa ei ainakaan ole taannut hänelle reaalisia mahdollisuuksia jäädä kotikuntaan asumaan ja elämään.

Toinen hyvin tärkeä keino, joka ei sinänsä luo työpaikkoja, mutta edesauttaa kunnan mahdollisuuksia pysyttää väestönsä omassa kunnassa on elinkeino-ohjelman tekeminen, jossa kartoitetaan kaikki resurssit, joita kunnassa on. Tällaisen työn yhteydessä on usein

löydetty keinoja, joita ei aikaisemmin ole ajateltu. Myös valtiovallan ja elinkeinoelämän mukaansaaminen on tietenkin helpompaa, jos kunta itse tietää mihin se pyrkii ja mitä reaalisia mahdollisuuksia sillä on käytettävissään.

SIJOITTAMISEN VAPAAUS JA OHJAUS

Ylitark. Hannu Kauppi
TYÖVOIMAMINISTERIÖ:

Sijainninhjaustoimenpiteiden kehittämiseksi voidaan erottaa periaatteessa kolme toimintalinjaa. Valtio voi pyrkiä vaikuttamaan yritysten sijoittumiseen 1) lisäämällä tietojen vaihtoa yritysten ja viranomaisten välillä 2) myöntämällä valtion tukea alueellisesti valikoiden ja 3) rajoittavilla toimenpiteillä. Työvoimaministeriön toimivassa neuvottelukunnassa ovat edustettuina valtion viranomaisten ohella kuntien, elinkeinoelämän ja työmarkkinain keskusjärjestöt. Neuvottelukunnan kannanottojen mukaisesti ollaan parhaillaan kokoamassa kunnittaista tiedostoa sijoittimisedellytyksistä eri paikkakunnilla.

Ennakoilmoitusmenettelyn avulla voitaisiin aikaisempaa paremmin varautua torjumaan niitä tasapainottomuuksia, jotka viime vuosina ovat olleet työllisyyskehityksen ja alueellisen kehityksen ongelmina.

Kaikkein merkittävimmin työpaikkojen sijoittumiseen voidaan vaikuttaa myöntämällä valtion tukea valikoiden.

Aluepoliittisten lakien sallima harkinnanvaraisuus tekee mahdolliseksi sen, että tuki voidaan kohdistaa voimakkaana niille alueille ja paikkakunnille, joilla uusien työpaikkojen tarve on suurin ja joilla myös edellytykset kannattavalle toiminnalle ovat pitkällä aikavälillä hyvät.

Kehittämällä sijoittumiseen liittyvää tietojen vaihtoa yritysten ja viranomaisten välillä ja

käyttämällä valtion tukea harkinnanvaraisesti voidaan erityisesti kehitysalueilla vaikuttaa työpaikkojen tarkoituksenmukaiseen sijoittumiseen. Kehitysalueiden ulkopuolelle jäävillä alueilla mahdollisuudet nykyisin ovat huomattavasti vähäisemmät.

Rajoituksiin perustuvia sijainninhjauskeinoja tarvitaan pyrittäessä vaikuttamaan työvoimatarpeeltaan merkittävien hankkeiden sijoittumiseen ja ajoittumiseen sekä liiallisen työpaikkakasvun hillitsemiseen.

Yksimielisiä on oltu nimenomaan tietojen vaihdon ja neuvottelumenetelmien kehittämistä ja tässä suhteessa toimenpiteitä on voitu tuntuvasti kehittää. Mahdollisuudet niiden edelleen kehittämiseen ovat myös huomattavat. Tukitoimenpiteiden käytön osalta sen sijaan on esiintynyt erimielisyyttä. Nämä erimielisyydet ovat koskeneet lähinnä tuen määrää sekä sitä, missä määrin tukea tulisi myöntää tapauskohtaisesti harkinnanvaraisesti. Eniten mielipiteet menevät ristiin sen suhteen, tarvitaanko lupaan perustuvia tai siihen verrattavia sijainninhjaustoimenpiteitä.

Ylijoht. Pekka Rekola
KAUPPA— JA TEOLLISUUSMINISTERIÖ

Ministeriön ensisijainen tehtävä tässä yhteydessä on kiinnittää huomiota koko kansantalouteen ja maan koko asujaimistoon ja vasta toissijoisesti maan eri osissa oleviin erillisiin henkilöryhmiin.

On tärkeää, että teollisuus sijoittuu siten, että se mahdollisimman suurella määrällä ky-

kenee auttamaan kansantulon nousua. Tällainen sijoittiminen merkitsee nykyisessä työvoimatilanteessa sangen usein sijoittumista kehitysalueelle.

Sijaintipaikkojen edullisuuden vertailu vaatii sangen perusteellista ko. teollisuuslaitoksen toimintamuotojen ja kustannusrakenteen tuntemusta. Tämä tuntemus on teollisuuslaitoksella itsellään jo olemassa, mutta ulkopuolisen sijaintivaihtoehtojen arvioijan olisi käytettävä varsin pitkä aika ennen kuin hän kykenisi luomaan asiasta edes jonkinlaista yleiskuvaa.

Viranomaisten tekemä sijaintivaihtoehtojen punninta ei voisi säästää teollisuusyritykseltä sanottavasti vaivoja, koska viranomaiset eivät kuitenkaan vastaa teollisuuslaitoksen kannattavasta toiminnasta valitulla paikkakunnalla.

Yksinomaan yhteiskunnan kannanotto kunkin paikkakunnan jatkuvasta kehittämisestä antaa teollisuusyrittäjälle varmuuden siitä, että tällaisella paikkakunnalla nyt olevat teollisuuden toimintamahdollisuudet varmasti säilyvät ja myös kehittyvät tulevaisuudessa. Julkisen vallan omien toimintojen sijainninhjaus on siis varsin tärkeä toimintamuoto.

Teollisuuden sijoittumista yhteiskunnan kannalta parhaille paikkakunnille voitaisiin varmasti edistää huomattavasti myös tehokkaalla informaatiotoiminnalla.

On todella valitettavaa, ettei tällaista informaatiota ole pyritty tehokkaasti levittämään. Herääkin kysymys siitä, onko tällaista tietoa olemassakaan?

Sijainninhjauskysymyksessä yhteistoiminta tarjoaisi tässä vaiheessa varmasti parhaan ratkaisun. On todella sekä koko valtakunnan että kehitysalueiden kannalta valitettavaa, ettei tällainen ratkaisu, joka käyttäisi hyväkseen eri tahoilla olevaa asiantuntemusta, tunnusta kiinnostavan eräitä viranomaisia.

Tutkija Turo Bergman
SAK:

Alueellisesti tarkastellen on murrosprosessin merkittävimpiä ilmentymiä ollut tuotannon

ja kaupan sekä muiden palvelujen yksipuolisen sijoittuminen maamme eteläosiin ja rannikkoseuduille.

On arvioitu, että 1960-luvun kuluessa maassamme muutti vuosittain asuinpaikkaa noin 200 000 henkilöä.

Murrosprosessin mukanaan tuomat negatiiviset tekijät ovat monessa tapauksessa olleet omiaan mitätöimään siitä koituvat hyödyt. Tapahtuneen kehityksen pahimpia epäkohtia on murrosprosessin "holtittomuus", suunnittelemattomuus.

Kehitysaluepolitiikan puitteissa maassamme sovelletut toimenpiteet ovat olleet pääasiassa epäsuoria. Yrityksille on eri muodoissa tarjottu etuuksia, joilla on pyritty kompensoimaan kehitysalueilla toimimisesta aiheutuvia liiketaloudellisia haittoja. Juuri minkäänlaisia yhteiskuntapoliittisia tai kansantaloudellisia tavoitteita ei tämän toiminnan perusteella ole ollut.

Yritysten saamat tuet on jaettu jokseenkin mekaanisesti kiinnittämättä huomiota investointien työllisyyspoliittiseen merkitykseen. Harjoitetun työvoimapolitiikan kansantalouden etujen vastaisuutta kuvaa ehkä parhaiten se, että sen myötävaikutuksella sopeutettiin 1960-luvun lopulla 100 000 suomalaista Ruotsiin.

Myös työvoimapolitiikan alueella tukeudutaan yhä 1960-luvun oppeihin.

Nyttemmin on kallistuttu ehdottamaan eräitä uusia, pidemmälle meneviä keinoja kehityskulun ohjaamiseksi, esim. sijoituslupamennettelyä.

Niinpä ammattiyhdistysliike esittäessään, että yritysten sijoittumislupaa koskeva laki tulisi pikaisesti saada voimaan, samalla korostaa sitä, että sijainninhjaustoimenpiteitä ei tulisi nähdä minään itseisarvoina, vaan niitä tulisi tarkastella koko yhteiskunnan ja talouselämän muodostamaa taustaa vasten.

Ammattiyhdistysliikkeen mielestä kysymystä yritysten sijoittumisen vapaudesta tulee tarkastella koko yhteiskunnan tasapainoisen kehittämisen taustaa vasten. Tätä vaatimusta toteutettaessa demokratian laajentaminen siten, että suurpääoman mahti kaventuu, näyttelee keskeistä osaa.

Joht. Tauno Ranta
STK:

Yrityksen sijoittumista ohjaa ja määrää siis eri alueiden tarjoamat toimintaedellytykset näihin luettuna myös aluepoliittisten lakien suomat edut. Epämääräisiin yhteiskuntapolitiikan tavoitteisiin viittaaminen horjahtelee ilman, että selvitetään tuotantotoiminnan kehitysedellytykset suhteessa kansantalouden kehitysmahdollisuuksiin.

Ohjaamiseen pyrkivät ovat oivaltaneet, että yksikkö, jossa muutokset tapahtuvat, on yritys. Tämän vuoksi pyritään yritykset saattamaan ohjausmekanismin piiriin. kysymys epäonnistumisten seurausten kantamisesta ja vastuuta yleensäkin on sen sijaan jäänyt jokseenkin käsittelemättä.

Ne yhteiskuntapolitiittiset tavoitteet, joita silmällä pitäen sijoittumispäätöksiä jossakin

keskushallinnon elimissä tehtäisiin, olisivat tietysti myös jatkuvan muutoksen alaisia.

Miten saadaan esim. kaikkein korkeimmin koulutettua teknologian, markkinoinnin tai organisoimisen johtoa muuttamaan paikkakunnalle, jolta suurten keskusten moninaiset kulttuuri- ym. palvelut ja lasten riittävät koulutusmahdollisuudet puuttuvat. Sijoittumispäätösten tekeminen vaatii suurta projektikohtaista asiantuntemusta ja kokemusta. Nyt sijaintipäätökset tehdään hajautetusti yrityksittäin.

Jokin valtakunnallinen sijaintineuvosto ei ehtisi samassa määrin syventyä toimipaikan perustamisproblematiikkaan eikä sillä kaikilla toimialoilla ja alueilla olisi riittävää asiantuntemustakaan.

Eri alueiden työvoimavaroja, kuljetus- ja tietoliikenneyhteyksiä, energiansaantia, raaka-aineita, elinkeinorakennetta ja ympäristönsuojelullisia näkökohtia ynnä lukuisia muita tuotantotoiminnan edellytyksiä, rajoja ja ehtoja koskeva tiedosto olisi luotava.

YKSILÖN SOPEUTUMINEN MUUTTUVAAN YMPÄRISTÖÖN

ALUSTAJA
pastori Jouni Apajalahti

Miten vanha polvi kokee sen, että nuoremmat jättävät kotiseudun ja muuttavat muualle? Varsin usein muuttotapahtumat näyttävät herättävän turvattomuutta ja epävarmuutta, pelkoa yksin jäämisestä tai joutumisesta vieraiden ihmisten varaan laitoshuollon piiriin.

Avohuollon palvelujen jatkuva kehittäminen ja kommunikaatiomahdollisuuksien lisääminen näyttävät olevan vanhusten toivomuslistoilla. Heidän keskeisenä lähtökohtanaan on, ettei mikään inhimillinen olisi heille vierasta.

Synnyinseudulle jäänyt nuori on tavallisesti sitä mieltä, että muualle muuttaneella on suuremmat ansiotulot, enemmän henkilökohtaista vapautta ja paljon mahdollisuuksia uusien, mielenkiintoisten ihmissuhtien solmimiseen.

Ne lähtöalueen nuoret, jotka pysyttelevät yhteisten rientojen ulkopuolella, potevat ehkä eniten riittävien ihmissuhteiden puutetta. Kun ihmisen ei tunnetusti ole hyvä olla yksin, erilaisia mielenterveyden häiriöitä löytyy juuri heidän keskuudestaan. Siksi on paikallaan, että kunnallisen ja myös seurakunnallisen nuorisotyön puitteissa kiinnitetään erityistä huomiota syrjäänvetäytyviin yksilöihin ja pyritään heidän aktivoimiseensa. Tuloalueelle hiljattain muuttaneella nuorella on voimakas hyväksytyksi tuleminen tarve. Sen vuoksi hän tavallisesti pyrkii minuudestaan ehkä huomattavastikin tinkien kaikin

tavoin sopeutumaan uudessa ympäristössä rakentumassa olevien ihmissuhteiden edellyttämiin vaatimuksiin. Kotipuolen murre saa väistyä urbaanisen yleis-slangin tieltä. Vähittäismaksusopimus vaatusliikkeen kanssa antaa mahdollisuuden pukeutua paikallisen nuorisomuodin mukaisesti.

Vaikuttaa todennäköiseltä, että sopeutumisvaikeudet lähtöalueilla lisäävät muuttamisen tarvetta. Lienee myös niin, että kuta suurempi on kotikonnultaan irtaantuneen väestön määrä sitä mahdollisempia ovat entistä voimakkaammatkin rakennemuutokset. Toisaalta näyttää ilmeiseltä, että muuttoliike ja yhteiskuntarakenteessa tapahtuvat muutokset aiheuttavat yksilössä sopeutumisvaikeuksia.

Prof. Matti Aaltonen
SUUNNITTELIJA:

Suunnittelijan kannalta voi todeta, että lainsäädännölliset toimenpiteet, jotka pyrkivät saamaan kohdalleen yhteiskunnallisen kehityksen mukanaan tuomat epäkohdat, tulevat yleensä myöhästyneinä.

Lainsäädännön ohella muodostavat uusia yhdyskuntia suunniteltaessa erilaiset tilastoihin, todennäköisyyslaskelmiin ja ennusteesiin perustuvat teoreettiset laskelmat sekä ihmisjoukkojen tähänastisten käyttäytymisten antamat tiedot ja vihjeet tärkeän osan.

Teknokraattisen ajattelutavan yksinomainen mainostaminen, jota nykyhetkellä paljolti tapahtuu, on selvästi vaarana humanismille.

En halua lainkaan väittää, etteikö tähänastisilla uusilla teknillisillä oivalluksilla olisi tärkeä ja kehittävä merkityksensä, tarkoitan sitä, että jos teknokratia asetetaan aina etusijalle taloudellisuutta harkittaessa, jää kyseenalaiseksi, miksi yleensä rakennamme, sitäkö varten, että rakennuksista tulisi taloudellisesti ja teknillisesti edullisia, vaiko sitä varten, että ne olisivat käyttäjilleen sopivia ja miellyttäviä?

Ei voida välttyä vakavilta virhearvioinneilta silloin, kun liian optimistisen tai pessimistisen ennusteen mukaan joudutaan tekemään kauaskantoisia ratkaisuja, sanotaanpa nyt vaikka liikennealueitten varaamisessa, ellei ennusteita tarkisteta jatkuvasti ja suunnittelussa ole varauduttu useampaan "taktilliseen" vaihtoehtoon, joista tilanteen muuttuessa voidaan valita paras.

Uusilta asuntoalueilta puuttuu usein myös ominaisleimansa, josta sen voi tuntea vaikkapa omakseen. Tähän näkisin yhtenä syyinä tasapaksun elementtirakentamisen, missä tarvike sanelee suunnittelun perusteet.

Ihmiset ovat sidoksissa omaan kulttuuri- taustaansa, kotiseutuun, traditioon.

Kun muuttoliike on saavuttanut suuret mittasuhteet, kuten meillä, voidaan jo puhua identiteettikriisistä.

Lähtöalueilla taas koetaan muuttofiike ai-neellisena ja henkisenä köyhtymisenä, kulttuuriarvojen menetyksenä. Ympäristön muuttuminen kaipaa sielläkin elvyttäviä toimenpiteitä.

Ympäristön tulisi voida antaa mahdollisuu-det luovaan työhön, luonnonläheisyyteen, sosiaalisiin kontakteihin ja sen tulisi kaikkin tavoin vaikuttaa positiivisena kokemuksena mielenterveyteen. Pelkkä asunnon tilavuuden kasvattaminen ja varustetason sekä elintasokoneistuksen tason nostaminen eivät ratkaise asumisemme tulevaisuutta.

Nykyisin monet mielenterveyttä häiritsevät miljöötekijät ovat varottamassa jatkamasta nykyiseen suuntaan. Vaihtoehto kenties löytyy aktivoitua maaseutumaisesta asumismuodosta, jossa kulttuuri- ja taidetarjontaan kiinnitetään erityistä huomiota.

Kirjailija Aku-Kimmo Ripatti
YHTEISKUNTAKRIITIKKO:

Muuttoliike on työvoiman pakkosiirtoa. Anarkistinen kapitalistinen järjestelmä perustuu lisäarvon riistämiseen, ja yksityinen liike menee konkurssiin, ellei lisäarvoa saada vähintään saman verran kuin kilpailevassa yrityksessä. Siksi yritykset eivät siirry työttömyysalueelle.

Lyhyesti sen voi sanoa, kuka muuttaa: se joka ei enää kykene omalla kotiseudullaan tai entisellä työllään elättämään itseään eli tuottamaan lisäarvoa riittävästi suhteessa suotuisimpiin alueisiin ja aloihin. Muuttajat ovat 99 %:sti työväestöä ja pienviljelijöitä, jos puhutaan pakkomuuttajista.

Ehkä kulttuuripoliittisesti vaikeimmat ongelmat tulevat eteen

- puolikielisyys takia
- ja sen takia, ettei muuttaja kykene omaksumaan riittävästi alueen kulttuuri-toimintojen luonnetta ja osallistumismahdollisuuksia. Hän jää erakoksi ihmisten keskellä, luonnollisenväriiseksi nekeriksi, puoli-idiotiksi.

Toinen asia on se, että kapitalistinen kulttuuriteollisuus yrittää vieraannuttaa ihmiset omasta heihin liittyvästä elämänkentästä ja sen ratkaisumalleista tarjoamalla väkivaltaista, yliseksuaalista, päiväunelmoivan valheelista, rakkautta halventavaa ja psykologisesti tarkasti tutkittua aivopesua - äänilevyteollisuus, kirjateollisuuden bestseller -markkinat esimerkkeinä. Muuttajien puolisoikat silmät näkevät kyllä neonvalot, ja pahimmassa tapauksessa he alkavat pitää tämän roskakulttuurin elämämalleja oikeina, tavoiteltavina.

Puhe yksilön sopeutumisesta muuttuvaan yhteiskuntaan on mielestäni perusteetonta ja valheellista ellei muuttuvan yhteiskunnan muuttavaa tekijää nimetä ja mietitä, miksi näin tapahtuu, kenen eduksi ja kenen kuolemaksi. Lähellä on muuten ajatus sopeuttamisesta. Kirjailijana vastustan jokaista yritystä, millä ihmisen kehitystä yritetään jarruttaa tai suunnata sitä tämän yksilön kannalta eihän kalaa opeteta juoksemaan virheelliseen suuntaan.

Prof. Elina Haavio—Mannila
SOSIAALIPRYKOLOGI:

Muuttaneet perheet eivät ole aivan eristettyjä sosiaalisista kontakteista. Heillä on ns. perheystäviä suunnilleen yhtä usein kuin syntyperäisillä helsinkiläisillä.

Näyttää siltä, että kouluikäisten lasten vanhemmat Helsinkiin muuttaessaan ovat sosiaalisesti melko päteviä. He löytävät ystäviä ja ovat näiden ja sukulaisten kanssa yhteistoiminnassa lähes yhtä runsaasti kuin syntyperäiset helsinkiläiset.

Muuttaneet näyttävät olevan hieman eristyneempiä työtovereistaan kuin syntyperäiset helsinkiläiset. Tämä ei johdu työpaikan laadusta, sillä yhtä suuri osa heistä kuin helsinkiläisistä toimii tehtaassa, toimistossa tai palvelulaitoksessa.

Voidaan olettaa, että muuttaneet poikkeavat paikallaanpysyvistä joidenkin keskeisten henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella. Heiltä edellytetään ennakkoluulottomuutta ja rohkeutta ja voidaan kuvitella, että heillä on voimakas pyrkimys elinolosuhteidensa parantamiseen ja sosiaaliseen nousuun. He ovat rohkeita uudistajia, joita eivät sido liiaksi kontaktit entiseen ympäristöön.

Muuttaneiden arvostukset painottavat suoriutumista ja eteenpäinpääsyä ammattiuralla ja taloudellisessa suhteessa kun taas kanta-helsinkiläiset suuntautuvat enemmän 'korkeampien' tarpeiden kuten rakkautta ja itsensä toteuttamisen tarpeiden tyydyttämiseen. He suuntautuvat enemmän kodin ulkopuolisiin ihmissuhteisiin kun taas muuttaneet vaimot turvautuvat perhepiiriinsä.

Asuinpaikan muutosta ei kuitenkaan pidetä erityisen suurena muutoksena muihin elämäntapahtumiin verrattuna. Riskiryhmiä ovat ne, jotka kokevat monta suurta elämänmuutosta lyhyen ajan kuluessa.

Muuttaminen ei siis tämän tutkimuksen perusteella merkitse sitä, että muuttajat olisivat ahdistuneempia tai pelokkaampia kuin kanta-helsinkiläiset. Päinvastoin helsinkiläismiehet näyttävät tuskaisemmilta kuin tänne muuttaneet. Muuttaneet miehet vaikuttavat mielenterveytensä puolesta erittäin hyvin sopeutuneelta ryhmältä. Muuttaneilla vaimoilla tuntuu olevan hieman enemmän ongelmia, jotka kohdistuvat toisaalta taloudellisiin tekijöihin, toisaalta avioliiton sisäisiin suhteisiin.

Muuttaneet ovat myös selvästi tyytyväisempiä kuin helsinkiläissyntyiset. Helsinkiläissyntyiset uskaltavat avoimemmin ilmaista suoranaista tyytymättömyyttä. On mahdollista, että muuttaneilla on puolustusmekanismit, jotka estävät heitä ilmaisemasta tyytymättömyyttä elämään uudella, itsevalitulla asuinpaikalla.

Erik. tutk. Kauko Aromaa
KRIMINOLOGI:

Maaltamuutto: mitä tapahtuu lähtöalueella ?

Maaseudun kaupungistumisen seurauksena sen rikollisuusrakennu muuttuu vähitellen kaupunkimaisemmaksi. Esimerkiksi tekotilaisuuksien tai potentiaalisten kohteiden määrästä voimakkaasti riippuvat omaisuus- ja liikennerikollisuus näyttäisivät herkästi juuri kaupungistumisen ja samanaikaisesti tapahtuvan elintason jatkuvan kohoamisen mukana kasvavan.

Kaupungistuminen: mitä tapahtuu tuloalueella ?

Tulijoiden asuttaminen on kaupunkien nopeaan kasvuun liittyvä keskeinen ongelma, jota meillä on yritetty ratkaista lähinnä lähiörakentamisella ja väkivaltaisain saneerausoperaatioin. Ratkaisu johtaa helposti ikäviin tuloksiin, koska se ei ole tavannut ottaa erityisesti

huomioon muita seikkoja kuin taloudellisen kannattavuuden rakentajan (usein aluerakentajan) kannalta. Lopputulos on sattumanvarainen: lähiön mahdollinen onnistuminen mm. häiriöalttiuden kannalta perustuu hyvään onneen.

Poikkeavuuden sietorajat ovat maaseudulla jossain määrin toisenlaiset kuin kaupungeissa. Määrättyjä poikkeavuuden muotoja sie-detään maaseudulla paremmin, koska kyseisestä henkilöstä tiedetään paljon erilaisia tilanteen arviointiin vaikuttavia seikkoja. Kaupunkimaisessa kulttuurissa - jota usein luonnehditaan anonyymiksi - poikkeavia koskeva muiden hallussa oleva tieto on hyvin rajoitettua.

Kaupungistumiseen ja keskittymiseen liittyvän primäärisiteiden ja -kontrollin häviämisen seurauksena piittaamattomuus ja väkivaltaisuus tulevat jatkuvasti lisääntymään tällaisen kehityksen alaisina olevissa kulttuureissa.

Kaikkiaan uudenaikaistumisen myötä myös rikollisuus uudenaikaistuu, löytää uusia muotoja vanhojen samalla hävitessä. Lainsäädännön avulla yhteiskuntaelämän, myös rikollisuuden, kehitystä pyritään seuraamaan ja ohjaamaan. Rikollisuuden sisältö ja luonne muuttuvat olosuhteiden muuttumisen mukana. Näin tuleekin käydä, sillä rikollisuus ei ole luonnontieteellinen vaan useassa mielessä sosiaalinen ilmiö.

MAASSAMUUTON OHJAUS — MASSAMUUTON OHJAUSTAKO ?

PUOLUEIDEN PUHEENVUOROT

Suunnittelupääll. Paavo Lipponen
SDP:

Arvioitaessa maassamme tapahtuneen voimakkaan muuttoliikkeen syytä on usein yritetty antaa sellainen kuva, että muuttoliike johtuisi joistakin poliittisista pyrkimyksistä

siirtää väestöä maan tietyistä osista toisiin tai peräti ajaa ihmisiä kokonaan ulos maasta. Tällaisia pyrkimyksiä on väitetty olevan sosialidemokraattisella puolueella. Toisaalta on oletettu, että keskustapuolue haluaisi pitää väestön täsmälleen syntysijoillaan.

Kokemuksen perusteella voidaan todeta, että muuttoliike sellaisenaan ei ole hyödyttänyt sosialidemokraattista puoluetta. Keskustapuolueen kannatukseen se on vaikuttanut,

mutta ei ole itsestään selvää, että muuttoliikkeen vastustaminen sellaisenaan hyödyttäisi keskustapuoluetta.

SDP:n suhtautumisessa väestön ja työpaikkojen liikkuvuuteen ovat keskeisinä periaatteina täystyöllisyyden saavuttaminen ja alueellisesti tasapainoisen kehityksen turvaaminen. Täystyöllisyyden saavuttamiseen kuuluu, että työntekijällä on sen vallitessa oltava mahdollisuudet vapaaseen työpaikan valintaan ja vaihtamiseen ilman sosiaalisia ja taloudellisia riskejä. Ensisijaisesti valinnanmahdollisuudet on turvattava työntekijän omalla alueella. Työpaikkojen sijoittumista ohjaamalla on turvattava koko maassa kunkin alueen väestölle pysyvän työpaikan saannin mahdollisuus ja mahdollisuus ansiotason nousuun.

Näinä aikoina puhutaan paljon desentralisaatiosta, joka on asetettu ikäänkuin keskittämisen vaihtoehdoksi. Keskittämistä pidetään itsestään selvästi pahana asiana ja desentralisaatiota hyvänä. Tässäkin asiassa olisi jo aika nähdä kokonaisuus: Keskittäminen ilman samanaikaista desentralisointia aiheuttaa byrokratiaa ja suunnitteluvirheitä, desentralisaatio ilman samanaikaista keskittämistä synnyttää hajanaisuutta ja tehottomuutta. Tehokas aluepolitiikka ei ole mahdollista, ellei vahvisteta yhteiskuntaa ja suunnitelmallisuutta kaikilla tasoilla.

Aluepolitiikassa ollaan vasta pääsemässä tehokkaaseen soveltamisvaiheeseen. Lainsäädäntöä on vielä kuitenkin kehitettävä mm. sijainninhajauksen toimeenpanon osalta ja suunnitelmallisuutta erilaisten tukitoimenpiteiden käytössä lisättävä. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä erilaisten toimenpiteiden muodostamaan kokonaisuuteen, kuten mm. valtion rahoituslaitosten toiminnan yhtenäistämiseen. Hallintoa on kehitettävä uudistamalla väliportaanhallinto lääninhallintomallin pohjalta ja edistämällä kuntarakenteen muuttumista tarkoituksenmukaiseksi.

Haja-asutusalueiden kehittämiseksi olisi luotava kokonaisvaltainen maaseudun elinkeinopolitiikka, jossa kiinnitettäisiin erityistä huomiota metsätyön olosuhteiden parantamiseen ja osa-aikaviljelyn kehittämiseen metsä-

raaka-aineen hyväksikäytön ja karjataloustuotannon turvaamiseksi. Tämä edellyttää muutoksia maatalouspolitiikassa, jonka MTK-keskeisyys uhkaa maaseudun elämänmuotoja.

Ylitark. Hemmi Pääkkönen
SKDL:

Kansalaisten muuttamiseen paikkakunnalta toiselle on aina olemassa omat syynsä. Useimmiten ovat kysymyksessä muuttajan kannalta painavat syyt. Ihminen viihtyy yleensä mieluiten syntymäsjöillaan, mikäli täältä löytyvät lähimain kunkin ajankohdan mittapuita käyttäen normaalit elämisen mahdollisuudet.

Jos haluaisimme saada jonkinlaisen kuvan siitä, onko massamuutossa kysymyksessä massamuutto, voitaneen kysymykseen antaa vastaus vuoden 1980 väestömäärien ennusteen pohjalta. Sanottuna vuonna näet arvelaan maamme 4 714 000 asukkaasta pelkästään Uudenmaan läänin alueella asuvan 1 151 000 henkilöä, ja muualla Etelä-Suomessa väestön määrä olisi 1 747 000 henkilöä, kun sitä vastoin kehitysalueeläineissä olisi asukkaita yhteensä vain 1 816 000. Omakohtaisesti olisin valmis katsomaan, että kysymyksessä on melkoisen lyhyellä ajalla tapahtuva massamuutto, joka ei tapahdu tasaisesti, vaan suuntautuu yksipuolisesti maan eteläosaan ja sielläkin suhteellisen ahtaalle alueelle.

Työvoiman alueellista liikkumista pidetään työmarkkinoiden tasapainottamisen kannalta työvoimapolitiikassa välttämättömänä. Samalla sen avulla on uudelleen kouluttamisen ohella tahdottu edistää liikkuvuutta eri ammattien kesken. Myönnettäköön, että näin onkin tietyissä määrin asianlaita. Kun liikkuvuutta pidetään välttämättömänä kuitenkin siitä syystä, että avoimet työpaikat Etelä-Suomessa ja kehitysalueiden liikekeskuksissa välttämättä tarvitsevat työvoimaa, joudutaan välittömästi tarkastelemaan liikkuvuuden ylläpitämistä myöskin kehitysaluepolitiikan kannalta, ja kysymään, muodostuuko toimenpide massamuuton ohjaukseksi nimeno-

maan etelän runsaammille työmarkkinoille ja harvoin keskuksiin kehitysalueilla.

Olen kuullut sanottavan niinkin, että liikkuvuuden edistämällä taikka sen estämisellä ei kehitetä aluepolitiikkaa. Ehkäpä ei, mutta aluepolitiikan kehittäminen saattaa olla tarpeetonta sen jälkeen, kun mainitunlainen liikkuvuuden suuntaus on jatkunut kauemmin ja imenyt mukanaan kehitysalueiden väestön työkykyisen osan. Tämän vuoksi liikkuvuuden edistäminen ilman hyvissä ajoin toimeenpantuja perustavaa laatua olevia työllisyyden edistämistoimenpiteitä on pelkästään turmiollista. Kehitysalueiden työkykyisen väestön uhkaava väheneminen ja mahdollinen loppuminen jättää käytännöllisesti katsoen arvottomiksi ne raaka-ainelähteet, joita kehitysalueilla monessakin muotoa suhteellisen runsaasti on. Mainittakoon esimerkiksi vain metsävarat ja malmivarat sekä tietenkin maatalousmaa. Kaikkien näiden hyväksikäyttö vaikeutuisi edellä kuvatussa tapauksessa ratkaisevasti ja niiden käyttöönottoaminen etelästä tai liikekeskuksista tuodun tilapäistyövoiman avulla olisi kansantaloudellisesti kannattamatonta.

Ammatinvalinnanohjauksella ja ammattikoulutuksen paikallisella sijoittamisella sekä suuntaamisella tarkoin oikeaan ammattiin kussakin yksittäisessä tapauksessa ei ole kaikkein vähimmin merkitystä massamuuton torjumisessa. Saman tekevää ei ole, kouluteaanko henkilö ammattiin, jossa on työtä tarjolla vain kaukana kotipaikasta vaiko ammattiin, jonka omattuaan hän voi sijoittua työhön kotipaikkakunnallaan. Ammattikoulujen tai ammattikurssekeskusten sijoittaminen tasaisesti eri puolille maata on myös omiaan edistämään tervettä ammatinvalintaa ja oppimisalttiutta, joilla seikoilla on merkitystä henkilön sijoittumiselle haluamallaan tavalla työelämässä.

Sikäli kuin liikkuvutta on tarpeellista edistää, olisi sen tapahduttava siten, että se ei muodostuisi lopulliseksi massamuutoksi ja kotipaikan ainaseksi vaihtumiseksi niiden kohdalla, jotka eivät halua muuttaa kotipaikkaansa ainaseksi. Heille olisi pyrittävä luomaan paluunmahdollisuudet jo mainittuja työllisyyden edistämiskeinoja käyttäen.

Kun maassamuutto ei ole itsetarkoitus, kun sen on periaateessa lähdeittävä vapaaehtoisuuden pohjalta ja kun sen edistämistä ei voida puolustella kovinkaan suuresti yhteiskunnallisin tarkoituksiperin eikä ollenkaan puoluepoliittisilla perusteilla, olisi sen välttämättömmässäkin määrin tapahduttava siten ohjattuina, ettei siitä tulisi massamuuttoa.

Kansanedustaja Juhani Tuomaala
KESKUSTAPUOLUE:

Alueiden ja kansalaisten välisen eriarvoisuuden vähentämisen kannalta on välttämätöntä, että taloudellisia ja tuotannollisia panoksia nykyistä oleellisesti enemmän siirretään alikehittyneille alueille.

Valitettavasti on vain todettava, että uudella aluepoliittisella lainsäädännöllä ei mainittua tavoitetta kyetä kuin pinnallisesti toteuttamaan. Säädösten yhteydessä esitetty käsitys 10 000 uuden työpaikan syntymisestä vuositain jää hyvin suurella todennäköisyydellä vain sanahelinäksi.

Hyvin vakava virhe, joka meillä alueellista tuotantopolitiikkaa ajatellen on tehty, on maatilatalouden ja sen sivuelinkeinojen jatkuva hyljeksiminen. Mainitut elinkeinot tarvitsevat nykyistä ratkaisevasti enemmän aineellistakin piristystä jo työvoimapolitiittisista syistä. Samasta syystä myös käsi-, koti- ja pienteollisuus täytyy nostaa oikeaan arvoonsa valtion tukitoimenpiteitä ajatellen. Tältä kannalta katsottuna paljon puhutun investointirahaston perustaminen oli isku vasten järkevän aluepolitiikan kasvoja. Valtiojohtoisen teollisuuden sijoittamista kehitysalueille on samoin edelleen tuettava.

Vuonna 1973 oli maan kaikista korkeakouluopiskelijapaikoista Etelä-Suomessa 80 %. Sen seurauksena Uudenmaan läänin alueella oli 1973 korkeamman asteen koulutuksen opiskelijapaikkoja yli 40 %:lle kouluikäisistä, kun vastaavat luvut esim. Lapin ja Mikkelin läänien kohdalla olivat 3 % ja 5 %.

Vuoden 1970 väestölaskennan mukaan maamme kaikista korkeakoulututkinnon suorittaneista peräti 50 % asui Uudenmaan läänissä. Jo tämän luvun pohjalta ymmärrämme, miten tärkeitä on Seinäjoen, Mikkelin ja Rovaniemen korkeakouluhankkeiden toteuttaminen samoin kuin katon asettaminen Helsingin korkeakouluopiskelijapaikkojen määrän kasvulle.

Maassamuuton hillitsemiseksi on taattava haja-asutusalueiden ihmisille riittävät peruspalvelut samoin kuin hajautettava valtakunnan keskusverkköjärjestelmää. Edelleen on tehostettava sijainninohjausta ja toteutettava ruuhka-alueiden kasvua rajoittavat toimenpiteet. Mikäli ainoana lääkkeenä kyseisiin ongelmiin jostain syystä pidettäisiin ns. markkinavoimien vapaata ja täydelleen rajoittamatonta myllerrystä, olisi seurauksena eittämättä alueellisten erojen jatkuva syveneminen.

Tunnettu tosiasia on, että tietyillä valtion työvoimapolitiikkaan sisältyvillä toimenpiteillä on maassamuuttoa tuntuvasti kiihdytetty. Sitä paitsi nykyinen työvoimaministeriö on ollut lähes impotentti niissä tehtävissä, joiden pitäisi sille kaiken järjen mukaan kuulua. Tarkoitin tässä työvoimapolitiittista suunnittelua ja ohjelmointia. Kun talouspolitiikan alueella tilanne on jossain määrin samankaltainen, on epäkohtien korjaamiseksi harkittava myös tarkoituksenmukaisia organisatorisia uudistuksia. On toteutettava väliportaan itsehallinto, jotta provinssienkin kansalaiset saisivat itse päättää omista asioista omin ehdoin. Harkitsemisen arvoinen malli seuraavassa vaiheessa tietenkin olisi jonkinlainen, toimiva federalistinen systeemi. Valtioveuvostolta ja keskushallinnolta voidaan joka tapauksessa siirtää huomattava määrä tehtäviä ja toimivaltuuksia (myös tosiasialisia) alueelliselle väliasteen itsehallinnolle.

Valtiot.tri Vilho Koironen

KANSALLINEN KOKOOMUS:

Kysymys muuttoliikkeen ohjauksesta on sekä hallinnollisesta että poliittis-ideologisesta näkökulmasta katsoen monitahoinen. Globaalisenä peruseriaatteena, jonka kaikki

Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenvaltiot ovat hyväksyneet, voitaneen pitää ihmisoikeuksien julistuksen kannanottoa, jonka mukaan muiden perusoikeuksien ohella yksilön oikeuksiin kuuluu oikeus vapaasti valita asuinpaikkansa.

Kokoomuksen perusnäkemys muuttoliikkeen ohjausta koskevaan ongelmaan ilmenee puolueen periaateohjelmasta. Siinä todetaan yksityisen ihmisen kannalta olevan tärkeää, "että hänellä on mahdollisuus ilman yhteiskunnallista pakotetta valita se yhteisö, jonka piirissä hän katsoo parhaiten voivansa tyydyttää hengelliset ja humaniset tarpeensa sekä toteuttaa inhimilliset tavoitteensa". Kokoomuksen mielestä muuttoliikkeen ohjauksen tulee nojautua sellaisten taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuriolosuhteiden alueelliseen aikaansaamiseen, jotka ovat omiaan joko pysyttämään väestön totunnaisilla asuinpaikoillaan tai että yksilöt omavalintaisesti hakeutuvat yhteiskuntapoliittisesti toivottavina pidettäville alueille.

Kokoomuksen poliittisen peruslinjan muuttoliikkeen ohjaamista koskevissa käytännön ratkaisuissa voidaan sanoa perustuvan ensisijaisesti muuttoliikettä tai paikallaan pysymistä ohjaaviin ns. VETÄVIIN FAKTO—REIHIN.

On paikallaan kiinnittää huomiota myös siihen, minkä asteinen väestön määrällinen kierto yhteiskunnan tasapainoisen kehityksen kannalta olisi toivottavaa. Samaan yhteyteen kuuluu kannanotto kysymykseen, millaista kvalitatiivista muuttoliikettä, esim. sosiaalisen nousun näkökulmasta, olisi pidettävä suotavana.

Ei kuitenkaan pitäisi ummistaa silmiä myöskään niiltä myönteisiltä tuloksilta, joita muuttoliikkeellä, silloin kun se tapahtuu oikeassa suhteessa muuhun yhteiskunnalliseen kehitykseen, saattaa sekä yksilö- että yhteisötasolla olla.

Parhaimmillaan muuttoliikkeen ohjailu on silloin, kun se on välillistä, ts. kun ohjailu tapahtuu maan eri osien tuotannollisen, sosiaali- ja kulttuurirakenteen tasapainoisena kehittämisenä siten, että työn-, asunnon- ja asianmukaisten sosiaali- ja kulttuuripalvelujen saanti tulee turvatuksi.

Näiden tavoitteiden toteututtua jätettäköön yksilöiden päätettäväksi se, haluavatko he valita asuinympäristönsä maan etelä- tai pohjoisosasta vai viihtyvätkö paremmin Pohjanmaan tasangoilla kuin itä-Suomen vaaroilla.

VTM Roger Broo

SVENSKA FOLKPARTIET:

På seminariets generella fråga flyttningsrörelsens storlek och riktning varit tillfredsställande svarar svenska folkpartiet ett entydigt nej. De stora flyttningsrörelserna särskilt under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet har i många avseenden varit synnerligen negativa både landet som helhet och inte minst när det gäller den finlandssvenska befolkningen. Flyttningsrörelsen har å ena sidan medfört vikande befolkningsunderlag, stagnation och ökande svårigheter att upprätthålla rimlig samhällsservice i avfolkningsbygderna och å andra sidan en alltför snabb expansion i södra Finlands inflyttningsområden, vilket medfört miljöförstöring, bostadsbrist, trafikproblem, stress och sociala problem av olika slag.

Om man speciellt betraktar flyttningsrörelsen och finlandssvenskarna kommer man kanske först att tänka på emigrationen. Man räknar med att 50-60 000 finlandssvenskar är bosatta i Sverige, vilket utgör en oerhörd åderlätning när man samtidigt beaktar att finlandssvenskarnas antal i Finland enligt folkräkningen 1970 är ca 302 000 personer.

Också flyttningen inom landet har vid sidan av de rikspolitiska problemen medfört speciella finlandssvenska svårigheter. Exempelvis har den starka inflyttningen från norra och östra Finland till Nyland och huvudstadsregionen i grund förändrat språk- och kulturförhållandena där och förorsakat svårigheter med att upprätthålla tvåspråkig-

heten. Speciellt hårt har avfolkningen slagit i de svenskspråkiga skärgårdsområdena, för att ta ett annat exempel.

I det gällande partiprogrammet, som godkändes sommaren 1974, sägs bl.a. följande:

En avvägd regional utveckling är ett av de väsentligaste målen för dagens samhällspolitik. Den ekonomiska, sociala och kulturella utarmning som drabbar landets glesbygdsmråden bör motarbetas genom en konsekvent regionpolitik. En viktig del av regionpolitiken bör vara att dämpa en sådan tillväxt av tätorterna som medför ökade miljö-, trafik och sociala anpassningsproblem.

Ekonomiskt, socialt och kulturellt fungerande samhällen måste bevaras och ges ökat stöd i glesbygderna. Den rörliga arbetskraftens politik som ytterligare tenderar öka befolkningstrycket mot söder löser inga problem utan arbetsplatser bör skapas där arbetskraften, bostäderna och en fungerande närservice finns. En regionpolitik som strävar till att främja uppkomsten av stora tillväxtcentra utgör ett allvarligt hot mot glesbygden. Bättre betingelser för näringsverksamhet i glesbygderna bör därför skapas. En ändamålsenlig kontroll av stora etableringar inom ramen för en fungerande riksplanering är nödvändig med hänsyn till sysselsättnings-, bostads- och arbetskraftsfrågornas skötsel.

En central enhet inom regionpolitiken är kommunen. Den ständigt ökande centrala och sektorbundna lagstiftningen (t.ex. folkhälsolagen) tar dock en allt större del av kommunernas resurser i anspråk och minskar deras verksamhetsmöjligheter. Kommunerna borde tvärtom garanteras större egna resurser och möjligheter att t.ex. driva näringspolitik.

TIETÄÄKÖ PÄÄTTÄJÄ MITÄ PÄÄTTÄÄ, TIETÄÄKÖ MUUT- TAJA MIKSI MUUTTAA?

Toiminnanjoht. Jouko Hulkko

YHTEENVETO TIEDON TASOSTA KÄYDYN KESKUSTELUN POH- JALTA

Seminaarin järjestäjät ovat antaneet tehtäväkseni laatia lyhyt yhteenveto käydyssä keskustelussa esille tulleesta muuttoliikettä koskevasta tiedon tasosta. Tehtäväni ei ole esittää arvioita tiedon tason sisällöstä ja tiedon tarpeesta, sen tekee symposiumtyöryhmä, vaan kuvata erinomaisen monipuolisten alustusten ja keskustelujen annin pohjalta, mitä me tiedämme muuttoliikkeestä.

Notoorinen tosiasia on, että kansalaisilla on maassamme vapaus muuttaa asuinpaikkaa. Se on perusoikeus. Varsinaista pakkomuuttamista ei ole maassamme rauhan oloissa ollut. Asuinpaikan muuttaminen onkin tapahtunut omasta vapaasta tahdosta tai muista syistä, yleensä paremman toimeentulon saamisen toivossa. Ihmisille muuttaminen toiselle paikkakunnalle voi merkitä elämisen laadun paranemista objektiivisesti arvioiden. Muuttaminen voi kuitenkin aiheuttaa myös erilaisia kielteisiä seurauksia joko muuttaneille ihmisille tai heidän lähtökuntiin jääneille omaisilleen. Muuttoliikkeen saadessa väestöpohjaan nähden suuret mitat syntyy erilaisia seurausilmiöitä sekä muuttovoittoa että -tappioita saaneille kunnille ja niiden asukkaille. Näin kehittyy yksilö- ja ryhmätasolla se ongelmavyöhyke, jota olemme täällä käsitelleet.

Eilinen ja tämä päivä ovat antaneet monille meistä paljon uutta tietoa jopa sellaista, joka on asettanut kyseenalaiseksi vielä näihin päiviin asti vallalla olleita käsityksiä. Jo esiteollisessa yhteiskunnassa liikkuvuus oli vilkasta ja poikkesi nykyisestä muuttoliikkeestä lähinnä alueelliselta ja rakenteelliselta ulottuvuudeltaan.

Vaikka muuttoliike onkin ajallisesti aalto- maista, niin varovasti arvioiden voidaan siihen nykyään vuosittain katsoa osallistuvan noin 5 % väestöstä. Muuttoliike on valikoi- vuutensa takia vahvistanut muuttovoittoa saaneita alueita ja heikentänyt muuttotappi- osta kärsineitä alueita. Tämä ilmenee mm. poliittisen ja taloudellisen päätöksenteon keskittymisessä entistä enemmän, Teollisuus- Suomeen etenkin Helsingin seudulle ja mer- kitsee väestön ikärakenteen vanhenemisen myötä taantumuksellisempia yhteiskunnalli- sia asenteita muuttotappioalueilla siitä riip- pumatta mitä poliittista näkemystä ko alu- een ihmiset edustavat.

Muuttoliikkeen määrään ja suuruuteen voi- daan vaikuttaa, vaikka muuttoaallot ovatkin tähän asti olleet viranomaisille enemmän tai vähemmän yllätyksiä.

Keskeinen asema muuttoliikkeen ohjaukses- sa, on yleisellä talouspolitiikalla, minkä olisi suuntauduttava alueellisen täystyöllisyyden turvaamiseen sekä kansakunnan henkisten ja aineellisten voimavarojen mahdollisimman tarkkaan hyväksikäyttöön.

Tiedämme, että muuttovoittoa saavat yleensä kunnat, joissa on keskimääräistä korkeampi tulotaso, työllisyys- ja teollistumisaste, hyvät palvelut ja alhainen veroäyrin hin- ta. Muuttovoittoalueilla muuttoliike aiheut- taa lisäinvestointeja mm. asuntoihin ja kun- nallistekniikkaan. Tappioalueilla syntyy as- untoinvestointien vajaa käyttöä sekä suhteessa muihin kuntiin kasvavia terveys- ja sosiaalipalveluja.

Tietoa muuttoliikkeestä saamme käytännön havainnoista, tilastoista sekä erilaisista selvi- tyksistä ja tutkimuksista. Keskustelu on o- soittanut, että omakohtaiset kokemukset ja havainnot ovat usein ensisijainen tiedontäh- de, jonka merkitys voi olla hyvinkin suuri. Joka tapauksessa havainnot täydentävät sitä tietopiiriä, mikä on saatavissa tilastoista ja niitä analysoimalla. Tilastot kertovat mitä on tapahtunut. Niiden pohjalta voidaan laatia ennusteita, joista tiedämme etteivät ne aina- kaan väestötieteen alalla ole koskaan pitä-

neet paikkaansa. Ennusteen tarkoitus onkin vain kertoa mitä tapahtuu, jos kehitys jatkuu siinä oletettujen lähtökohtien pohjalta. Ennusteilla on hälytysarvonsa: sen tulisi saada päätöksentekijät toimimaan, että ennusteen kielteiset kehitysarviot eivät toteutuisi.

Selvitykset ja tutkimukset pyrkivät tuomaan lisätietoa muuttoliikkeen seurausvaikutuksiin yhteiskunnallisena ilmiönä, mutta myös ihmisten itsensä kannalta, miksi muutetaan ja mitä seurauksia muutolla on muuttajalle itselleen. Karkeasti yleistäen voinen todeta, että muuttoliikkeestä on varsin paljon makrotason tietoa, mutta niukalti yksilötason tietoa. Kotimaiset tutkimukset osoittavat varsin yhtäpitävästi, että muuttajat valikoituvat muusta väestöstä iän, sukupuolen, koulutuksen, ammatin ja elinkeinon suhteessa. Muuttamiseen vaikuttavat muutkin syyt kuin taloudelliset: avioituminen, sosiaalinen paine pari esimerkkiä mainitakseni.

Meillä ei ole kuitenkaan tietoa eikä mahdollisuuksia esittää yhtenäistä muuttajan muutokuvaa, vaan useita psykologisten, sosiaalisten ja taloudellisten seikkojen perusteella erotettavissa olevia muuttajaryhmiä sekä niiden taustalla olevia tekijöitä. Muuttokohteen valintaan vaikuttavat mm. etäisyys, paikkakunnan tuttuus, työnsaanti- ja ammatilliset etenemismahdollisuudet, yhdyskunnan puoleensavetävyys ja palveluvarustus sekä sosiaalinen rakenne. Vaikka muuttaneet perheet eivät kärsikään eristäytyneisyydestä ja sosiaalisten kontaktien puutteesta siinä määrin kuin usein tuodaan esille, se ei kuitenkaan

sulje pois sitä, että toisenlaiseen yhdyskuntaan muuttamisen kautta aiheutetaan näille ihmisille sopeutumisvaikeuksia.

Tietoa on sekini, kun tiedostamme mitä emme tiedä. Muuttamisen vaikutuksista lapsiin ja nuoriin on perin vähän tietoa. Muuttopäätöstä tehtäessä heitä ei yleensä kuulla eikä heidän ikäluokalle välttämättömiä kehitys- ja turvallisuustarpeita oteta tällöin huomioon. Joitakin hajahavaintoja on tehty, jotka osoittavat, että sopeutumiseen liittyvät vaikeudet koskevat myös heitä. Miten syvältä ja peruuttamattomasti, sitä emme tiedä.

Tiedon katveessa ovat myös ne yksilötason vaikeudet, joita syntyy voimakkaan väestökadon alueille jääneen rakenteeltaan vinoutuneen ja vanhentuneen väestön keskuudessa.

Oltiinpa tämän hetken tiedon tasosta mitä mieltä tahansa niin tosiasia lienee, että tietomme pohjautuvat pääasiassa menneisyyteen ja nykypäivään. Muuttoliikkeen vaikutukset tulevaisuuteen ovat miltei kokonaan hämärän peitossa. Kuitenkin voitane todeta muuttoliikkeen murtaneen asutuksellisen eristyneisyyden rajoja ja näin edistäneen suomalaisten perintötekijöiden paranemista. Muuttoliikkeen vaikutukset nykyisten lasten ja nuorten keskuudessa heidän aikuistuesaan paljastuvat kokonaisuudessaan vasta tulevaisuudessa, missä meitä voi odottaa todellinen yllätys.

LOPPURAPORTIN YHTEENVETO

Ihmisen perusoikeuksiin kuuluu vapaasti valita asuinpaikkansa. Häntä ei saa pakottaa sen paremmin kotiseutunsa jättämiseen kuin uuden asuinpaikkakunnan valintaan.

Muuttotapahtumalla on aina alueellisia seuraamuksia. Siksi yhteiskunnan tulee pyrkiä muuttoliikkeen aktiiviseen seurantaan ja tarvittaessa myös ohjaukseen. Alueellista kehitystä on ohjattava niin, että kaikilla alueilla ihmisen henkinen ja aineellinen hyvinvointi voisi nousta. Tutkimusten avulla tulee tuottaa tietoa alueellisesta kehityksestä sekä muuttoliikkeen välillisistä ja välittömistä vaikutuksista alue- ja yksilötasoilla.

Aluepoliittinen kuten yhteiskuntapoliittinen päätöksenteko yleensäkin edellyttää syvällistä ja riittävää tietoa etenkin yksilökohtaisiin valintoihin ja käyttäytymiseen liittyvistä kysymyksistä. Ihmisen muuton syynä on pidettävä alueen puuttuvia mahdollisuuksia tyydyttää hänen sekä taloudellisia että henkisiä tarpeitaan ja olettamusta näitten paremmista tyydyttämismahdollisuuksista jossakin muualla. Tähänastiset tutkimukset eivät ole mm. yksilön käyttäytymistä koskevien tutkimusten osalta johtaneet riittävän syvällisiin tietoihin.

Tutkimustoiminnan kehittämisessä on pikaisesti kiinnitettävä huomiota päätöksentekoa palvelevan tutkimuksen riittävyyteen ja monipuolisuuteen sekä jatkuvaan seurantaan. Tutkimusmenetelmien kehittämisen osalta on syytä kohdistaa toimenpiteet eri tieteenalat yhdistäviin sekä rinnakkaisiin tutkimuksiin, joissa samaa ilmiötä tutkitaan eri näkökulmia painottaen. Etenkin käyttäytymistieteiden alalla on tutkimuksia pyrittävä yhteenniveltämään ja menetelmiä kehittämään mm. osallistuvaa havainnointia haastattelututkimusten lisäksi hyväksi käyttämällä.

Yksilön arvoasenteita ja -tavoitteita sekä niitten muuttumista koskevaa tutkimusta on lisättävä ja monipuolistettava mm. tarvehierarkiaan perustuvin sosiaalipsykologisin tutkimuksin.

Käytettävissä olleen tiedonkaan hyödyntäminen ei yhteiskuntapoliittisessa päätöksenteossa ole ollut riittävän tehokasta. Tiedon puutteen korjaaminen voikin muodostua yhteiskuntakehityksen ohjaamisessa merkitykselliseksi vain, mikäli tiedon tarjontaa ja etenkin hallintoa ja päätöksentekomekanismeja pystytään kehittämään.

Ihmisen alueellisten olojen ja hänen hyvinvointinsa mahdollisimman tasapainoisen kehityksen turvaaminen voi onnistua vain, mikäli yksilön asenteet ja tavoitteet nykyistä paremmin tunnetaan ja otetaan entistä enemmän huomioon yhteiskuntapoliittisessa päätöksenteossa.

Prof. Vilho Niitemaa

SYMPOSIUMIN LOPPUSANAT

Kuluneena kahtena päivänä on monipuolisesti käsitelty aihepiiriä, joka sisältää monenlaisia ongelmia. Tieteen näkökulmasta ongelmaryhmä on aika-akseliltaan varsin pitkä, menneisyydestä nykyhetken kautta tulevaisuuteen ulottuva. Sen piirejä on tarkasteltu Euroopan ja Suomen puitteissa alueellisena ongelmana, kuntakohtaisena ongelmana ja viimeksi yksilökohtaisena ongelmana. Tarkastelusektoreista mainittakoon yhteiskunnallinen, taloudellinen, psykologinen, poliittinen, oikeustieteellinen ja myöskin historiallinen näkökulma. Muuttoliikkeitä on käsitelty sekä makro- että mikrotasolla ja siinä on kosketeltu poliittisia, hallinnollisia ja organisatorisia sekä myöskin suunnittelukysymyksiä. Tieteen tehtävänä on esittää ongelmia ja antaa tietoja koko ilmiöstä.

Toiseksi puuttuisin futurologiseen näkökulmaan, josta akateemikko Jutikkala avajaispuheissaan totesi, että historian osalta ei ole mitään antia tällaiseen. En yhtyisi hänen käsitykseensä, joka perustuu hyvin yksilökohtaiseen, vaan toteaisin, että nimenomaan historialla on aika tavalla antia tällaiseen ongelmaryhmään. Se antaa esimerkki-

ainesta ja tiettyjä ratkaisumalleja, olivat ne sitten soveltuvia meidän oloihin tai eivät, niin täten joka tapauksessa saadaan tiettyä vertailumateriaalia. Historia antaa myös viitteitä kehityslinjoista ja ennen kaikkea tuo esiin ainesta, joka liittyy tietyt erilaiset tekijät tällaisen ilmiön yhteyteen. Akateemikko Jutikkala käytti varsin havainnollisena esimerkkinä ennusteiden epäluotettavuudesta Suomen väestöennusteita eri ajoilta. Hänen olisi pitänyt lisäksi todeta, että kaikilla näillä ennusteilla on yhteisenä piirteenä se, että ne perustuvat liian lyhyeen aikajaksoon eli liian lyhyeen lähimenneisyyteen. Näin voimme

saada ainakin oppia niistä erehdyksistä, joita tällaisilla ennusteilla on.

Symposiumissa on tuotu esiin runsaasti tietoaaineistoa, mutta myöskin paljon uusia näkökulmia ja ongelmia. Tämä nostaa esiin kysymyksen, eikö tällaisia seminaareja olisi aika ajoin syytä järjestää uudestaan, ehkä jostain toisesta näkökulmasta, ehkä jostain tietystä rajatusta ongelmasta käsin. Tämän symposiumin puitteissa on haluttu tarkastella kenttää mahdollisimman avoimesti ja saada tiettyä tarkoitusta koko tähän laajaan ongelmaryhmään.